

Το Κομμουνιστικό αίτημα σήμερα

5.02.13

Τα τελευταία χρόνια δυναμώνει η θεωρητική αναζήτηση για τον κομμουνισμό. Αυτή η στροφή από τη νεοφιλελεύθερη υμνολογία στον «ερχόμενο» κομμουνισμό δεν είναι απλώς μια μόδα ετερόδοξων διανοουμένων ούτε έκφραση ενός ψυχολογικά εξηγούμενου μεσσιανισμού. Αλλά είναι απάντηση, με διάφορες μορφές, επιστημονικές αλλά και βουλευσιαρχικές, τεκμηριωμένες αλλά και προφητικές, στην αντιφατική κίνηση του καπιταλισμού και στην όξυνση αυτής της αντιφατικότητας.

Ουτοπικός κομμουνισμός - Η σημασία των λέξεων

Το όραμα μιας δίκαιης, ελεύθερης, αλληλεγγύης κοινωνίας πάντα συγκινούσε τους ανθρώπους. Εκφραζόταν με δύο τρόπους: Έναν μεταφυσικό και έναν υλιστικό - επίγειο. Ο πρώτος αλλοτρίωνε στο υπερπέραν, σε μια μεταθανάτια ζωή, τον πόθο των ανθρώπων για λύτρωση από τις κακουχίες της ζωής. Στη δεύτερη περίπτωση μεγαλόπνοοι οραματιστές συνέλαβαν εξιδανικευμένες, επίγειες όμως, πολιτείες. Αυτές οι ουράνιες αλλά και οι επίγειες πολιτείες δεν ήταν απλά αποκυήματα της φαντασίας, αλλά αντανakλούσαν στρεβλά και συγκεχυμένα τις αντιθέσεις, τις αδικίες και τους παραλογισμούς των κοινωνιών στις οποίες ζούσαν. Αυτοί οι οραματιστές είχαν εμπειρίες και γνώσεις για τις κοινωνίες τους, όμως δεν μπορούσαν να διατυπώσουν ρεαλιστικές αναλύσεις γι' αυτές, γιατί οι κοινωνικές επιστήμες στην εποχή τους δεν είχαν φτάσει στο αναγκαίο επίπεδο εξέλιξης.

Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι σοσιαλιστικές ουτοπίες που διατυπώθηκαν τον 19ο αιώνα. Οι ουτοπιστές σοσιαλιστές είχαν σε ένα βαθμό αναλύσει επιστημονικά την καπιταλιστική κοινωνία, άσκησαν αυστηρή κριτική, την καταδίκασαν. Παρά όμως την επιστημονική αφετηρία τους, σχεδίαζαν τη μελλοντική κομμουνιστική κοινωνία με φαντασιακές συλλήψεις, αυτοσχεδιασμούς και ηθικά αιτήματα. Δεν μπορούσαν βέβαια να ξεπεράσουν τα όρια που έθετε η εποχή τους. Γι' αυτό δεν μπορούσαν να γνωρίζουν ότι η εργατική τάξη από τη θέση της ήταν το ιστορικό υποκείμενο, που θα μπορούσε με επιστημονικό και επαναστατικό τρόπο να εγκαθιδρύσει την κομμουνιστική κοινωνία. Η άγνοια αυτού του θεμελιώδους όρου ήταν αυτή που κυρίως έτρεφε τις ουτοπιστικές αντιλήψεις τους. Πίστευαν ότι με την πειθώ και το παράδειγμα θα προσέλκυαν την πλειοψηφία των εργαζομένων στις σοσιαλιστικές ιδέες. Έτρεφαν την αυταπάτη ότι με τις ουμανιστικές ιδέες τους, θα μπορούσαν ακόμη και τους καπιταλιστές να πείσουν για την ανηθικότητα της εκμετάλλευσης.

Αυτές τις αντιλήψεις ανασκεύασαν Φ. Μαρξ και ο Ένγκελς, αναγνωρίζοντας στους ουτοπιστές σοσιαλιστές τον επιστημονικό και επαναστατικό πυρήνα της σκέψης τους. Παρά τη συγκρότηση του επιστημονικού κομμουνισμού από τον Μαρξ, τον Ένγκελς, τον Λένιν και πολλούς μαρξιστές θεωρητικούς και πολιτικούς, στις συνθήκες της κρίσης ενισχύεται το ουτοπικό στοιχείο στην πολιτική και οι συγκροτημένες ουτοπίες από θεωρητικά ρεύματα και διανοητές (για παράδειγμα ο μεταμαρξιστής Μπαντιού, ο αναρχικός Χόλογουεϊ, ρεύμα τεχνοκρατών θεωρητικών του διαδικτύου κ.ά.). Ορισμένοι απ' αυτούς, παρά την ανασκευή των συλλήψεων των ουτοπιστών σοσιαλιστών από τον Μαρξ και τον Ένγκελς, αρνούνται την άρνηση των κλασικών, επανέρχονται ιδιότυπα στους ουτοπιστές.

Ορισμένοι χαρακτηρίζουν ουτοπία και τον μαρξιστικό κομμουνισμό. Πρόκειται για θεώρηση εντελώς αβάσιμη, αφού ο επιστημονικός κομμουνισμός προσδιορίζεται με την επιστημονική ανάλυση των

αντιθέσεων του καπιταλισμού ως υπέρβαση τους.

Το Κομμουνιστικό αίτημα σήμερα

Τα τελευταία χρόνια δυναμώνει η συζήτηση και η θεωρητική αναζήτηση για τον κομμουνισμό. Αυτή η στροφή από τη νεοφιλελεύθερη υμνολογία στον «ερχόμενο» κομμουνισμό δεν είναι απλώς μια θεωρητική μόδα κάποιων ετερόδοξων διανοουμένων, ούτε έκφραση ενός ψυχολογικά εξηγούμενου μεσσιανισμού. Αλλά είναι **απάντηση**, με διάφορες μορφές, επιστημονικές αλλά και βουλευσιαρχικές, τεκμηριωμένες αλλά και προφητικές, **στην αντιφατική κίνηση του καπιταλισμού** και στην όξυνση αυτής της αντιφατικότητας.

Η παταγώδης αυτοδιάψευση του ολοκληρωτικού νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, η αναζήτηση σωτηρίας από την κρίση στις φτερούγες της κακόσημης κρατικής παρέμβασης, η καταρράκωση του βιοτικού επιπέδου και στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, η ιστορική ανεργία, η ημιδικτατορική μορφή αστικής εξουσίας ωθούν αυθόρμητα (αλλά και συνειδητά, ανάλογα με την επιρροή του κινήματος) στην αναζήτηση όχι απλώς μιας εναλλακτικής πολιτικής, αλλά μιας εναλλακτικής προς τον καπιταλισμό κοινωνίας. Αυτή η κοινωνία, με διάφορες παραλλαγές στο περιεχόμενο και στη μετάβαση, δεν είναι άλλη από την κομμουνιστική κοινωνία, που ανατρέπει εκ βάθρων την καπιταλιστική κοινωνία ως διαμετρικά αντίθετη της. Αφού αντικαθιστά την καπιταλιστική ιδιοκτησία με την κοινωνική ιδιοκτησία, καταργεί την εμπορευματοποίηση, την ανταλλακτική αξία με την αξία χρήσης, αντικαθιστά τον καταμερισμό εργασίας με την εναλλασσόμενη εργασία, την ταξική διανομή με τη διανομή στον καθένα ανάλογα τις ανάγκες του, καταργεί τις τάξεις και το κράτος, εξασφαλίζει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Είναι μια κοινωνία, όπως έλεγαν χαρακτηριστικά οι πατέρες του μαρξισμού, στην οποία η ελευθερία του ενός είναι προϋπόθεση για την ελευθερία του άλλου. Είναι μια κοινωνία, που μόνο οι καπιταλιστές απορρίπτουν (αν και γοητεύει και μερικούς από αυτούς...).

Μέσα από το τέλμα του καπιταλισμού εύλογα αναδύεται η απορία: **«Μα είναι εφικτή αυτή η κοινωνία;» και «αν είναι εφικτή σ' ένα μακρινό μέλλον, τι αξία έχει για μένα;».**

Όταν μιλάμε για την επικαιρότητα του κομμουνισμού, δεν την εννοούμε σαν ένα μαξιμαλιστικό αύριο. Ούτε όμως πρέπει να τον αντιλαμβανόμαστε σαν ένα μακρινό ιδεώδες, χαμένο στη αχλή του χρονικού ορίζοντα και στην απροσδιοριστία της εγκαθίδρυσης του. Όταν μιλάμε για επικαιρότητα του κομμουνισμού, **εννοούμε:**

Πρώτο, την έμφαση στη συζήτηση και θεωρητική αναζήτηση για τον κομμουνισμό.

Δεύτερο, την ανάγκη αντικατάστασης του κατά κοινή σχεδόν ομολογία χρεοκοπημένου καπιταλισμού από μια διαμετρικά εναλλακτική κοινωνία (όχι από άλλη διαχείριση που μπορεί να μπαλώνει, αλλά δεν λύνει). Τέτοια κοινωνία (όπως είπαμε συνοπτικά) είναι εξ ορισμού ο κομμουνισμός.

Τρίτο, πολλαπλασιάζονται και δυναμώνουν στα σπλάχνα του καπιταλισμού σπέρματα του κομμουνισμού, άκρως κοινωνικοποιημένες δυνάμεις και μάλιστα, στους πιο προωθημένους κλάδους της παραγωγής, που ασφυκτιούν στη θηλιά των καπιταλιστικών σχέσεων και αντικειμενικά απαιτούν κοινωνικοποιημένες (κομμουνιστικές) σχέσεις παραγωγής.

Τέταρτο, η κομμουνιστική κοινωνία, για να πάρει σάρκα και οστά, δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται απλώς ως ρυθμιστικό ιδεώδες του απώτερου μέλλοντος. Πρέπει να ενσωματώνεται στο σήμερα και το αύριο των αγώνων, στους τακτικούς και στρατηγικούς στόχους του κινήματος για να εγγυάται και να τροφοδοτεί τον επαναστατικό τους χαρακτήρα, ώστε να συναρθρώνονται με τον τελικό στόχο της κομμουνιστικής κοινωνίας και όχι να εκφυλίζεται το πολύ πολύ, σε κάποιες επιδιορθώσεις του

παρόντος.

Συνοψίζοντας, ο κομμουνισμός δεν αποτελεί απλώς ανάγκη και αίτημα των σύγχρονων ανθρώπων. Αποτελεί την έκφραση υπαρκτών και αναπτυσσόμενων δυνατοτήτων στην καπιταλιστική οικονομία, αλλά και κίνημα ανατροπής του καπιταλισμού και μετάβασης στην κομμουνιστική κοινωνία. Η ραγδαία κοινωνικοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων αρθρωμένη με ένα ισχυρό κομμουνιστικό κίνημα γίνεται εφικτή και επίκαιρη, σε εύλογο βέβαια χρονικό διάστημα.

Ζούμε σε μια εποχή κοινωνικοποίησης χωρίς προηγούμενο των παραγωγικών δυνάμεων και της εργασίας, της εμπορίας, των χρηματιστηριακών αγορών. Η κοινωνικοποίηση σε αυτήν προσλαμβάνει τεράστιες διαστάσεις, παγκοσμιοποιείται. Αυτή η κοσμογονική εξέλιξη ενισχύει αντικειμενικά τη δυνατότητα συνεργασίας και συναδέλφωσης των εργαζομένων σε μια κοινωνία και σε διεθνές επίπεδο προωθεί τη συνεργασία και αλληλεγγύη των λαών για το αμοιβαίο όφελος. Οι εργαζόμενοι, ως παραγωγοί πλούτου, έχουν κοινά συμφέροντα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και πρέπει να συνεργάζονται αρμονικά και συντονισμένα για την οργάνωση και διανομή της παραγωγής.

Την παραγωγή όμως ελέγχει και διευθύνει το κεφάλαιο και την αξιοποιεί με την υπεξαίρεση της υπεραξίας όχι υπέρ των παραγωγών του πλούτου αλλά υπέρ του κεφαλαιοκράτη που ουσιαστικά δεν έχει συμμετοχή στην παραγωγή. Αλλά και στη διεθνοποίηση, ενώ αυθόρμητα αναπτύσσεται η τάση αρμονικής συνεργασίας, ισοτιμίας, αλληλεγγύης και ειρηνικής συμβίωσης, οι πολυεθνικές και οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις ακρωτηριάζουν και στρεβλώνουν υπέρ της καπιταλιστικής ιδιοποίησης αυτή την τάση, ιδιοποιούνται το πρόσθετο προϊόν, συρρικνώνοντας το αναγκαίο, ιδιοποιούνται τις πλουτοπαραγωγικές πηγές, δεν ορρωδούν και προ των πολεμικών επεμβάσεων. Οι νέες παραγωγικές δυνάμεις (ρομποτική, πληροφορική, αυτοματοποίηση κ.ά.) αυξάνουν κατά πολύ τη σχετική υπεραξία, μειώνοντας τον αναγκαίο χρόνο για κάλυψη των εξόδων συντήρησης του εργατή.

Δημιουργείται, έτσι, η τάση να μειωθεί ο εργάσιμος χρόνος και τα χρόνια εργασίας. Πράγμα που δεν γίνεται, γιατί ο καπιταλιστής αυθαίρετα μεγαλώνει τον πρόσθετο χρόνο που ιδιοποιείται. Η καλπάζουσα αύξηση της παραγωγικότητας δημιουργεί τη δυνατότητα παραγωγής αφθονίας αγαθών, ώστε να μην κυριαρχεί η ανταλλακτική εργασία έναντι της αξίας χρήσης. Η κοινωνικοποίηση της παραγωγής εντείνεται από τη διαμόρφωση στην εποχή μας ενός προλεταριάτου πολυάριθμου, μορφωμένου, δημιουργικού, που ήδη έχει μια δημιουργική σχέση με την παραγωγή, που μπορεί να την αναλάβει, να την απαλλάξει από την εκμετάλλευση και να την διευθύνει. Όμως ο καπιταλισμός δένει με αλυσίδες αυτές τις αυθόρμητες τάσεις, που αντικειμενικά εκπηγάζουν από το σύστημα, διεύθυνσης και ιδιοκτησίας, τελικά, της παραγωγής.

Πιο ενδιαφέρουσα είναι **η περίπτωση κοινωνικοποίησης των παραγωγικών σχέσεων, εμφάνισης ακόμη και σπερμάτων «κομμουνιστικών» σχέσεων παραγωγής,** στρεβλωμένων όμως και υποταγμένων στο κυρίαρχο καπιταλιστικό περίβλημα, που πραγματικά αποτελούν το «τελευταίο σκαλοπατάκι», όπως θα έλεγε και ο Λένιν, πριν από τον κομμουνισμό. Τέτοιο χαρακτήρα έχει η άμεση συμμετοχή, με διάφορες μορφές του αστικού κράτους στην καπιταλιστική οικονομία. Συνηθέστερη μορφή είναι η κρατική καπιταλιστική ιδιοκτησία που εμφανίζεται με την εθνικοποίηση ξεχωριστών παραγωγικών μονάδων, αλλά και ολόκληρων κλάδων. Η κρατική παρέμβαση γίνεται και με τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων (ακόμη και στην πρόσφατη κρίση, οι ιδιωτικές τράπεζες σώθηκαν σε συνθήκες άγριου νεοφιλελευθερισμού, από την αφειδή χρηματοδότηση του κράτους).

Γίνεται ακόμη με την ανάληψη έργων υποδομής και γενικά δραστηριοτήτων που φαίνονται ασύμφορες ή μακρόχρονης και αμφίβολης απόδοσης για το κεφάλαιο. Αυτή όμως η δραστηριότητα, αν και αντανakλά την αντικειμενική ανάγκη τεράστιων παραγωγικών δυνάμεων να αναληφθούν από την κοινωνία και τα όργανα της, επειδή κινδυνεύουν να καταστραφούν από την καπιταλιστική διαχείριση ή που οι καπιταλιστές είναι απρόθυμοι να τις αναλάβουν, λόγω χαμηλής ή και αμφίβολης

με συνθήκες αγοράς, κερδοφορίας, ωστόσο αναλαμβάνεται από το κεφάλαιο με τον όρο εξασφάλισης της κερδοφορίας του σε υψηλά επίπεδα. Η αγορά κατεστραμμένων ιδιωτικών επιχειρήσεων με υπέρμετρο τίμημα, παχυλή χρηματοδότηση με «κίνητρα» (δωρεάν χρήμα) για δημιουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων, υπερτιμημένη αγορά προϊόντων τους από το Δημόσιο και αντίστοιχα, πώληση σε αυτές προϊόντων του Δημοσίου κάτω του κόστους, φοροαπαλλαγές, φοροδιαφυγή, εισφοροδιαφυγή στα ύψη κ.ο.κ. είναι «ευγενείς» δραστηριότητες του κράτους υπέρ του κεφαλαίου.

Από τη δεκαετία του 1980 πραγματοποιείται μαζική επαναϊδιωτικοποίηση, εμπορευματοποίηση δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών, σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΓΤ) με χρηματοδότη ουσιαστικά το Δημόσιο. Η στρέβλωση του χαρακτήρα του τεράστιου (στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες αντιστοιχεί στο 40%-45% του ΑΕΠ) δημόσιου τομέα, που υποτάσσεται στις καπιταλιστικές επιχειρήσεις, αντί να επιβάλει το δημόσιο έλεγχο και να κατοχυρώνει τα κοινωνικά συμφέροντα είναι, ιδιαίτερα στις συνθήκες αδηφαγίας του ολοκληρωτικού νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, η πιο κραυγαλέα περίπτωση υποταγής των κοινωνικών αναγκών στα καπιταλιστικά συμφέροντα, κατάπνιξη των μεγάλων δυνατοτήτων της δημόσιας οικονομίας για πραγματική κοινωνικοποίηση της (πραγματική ιδιοκτησία, διαχείριση, έλεγχος, αξιοποίηση) από και υπέρ της κοινωνίας.

Αξίζει, ακόμη, να αναφερθούμε στην αντικειμενική τάση και πίεση για την κοινωνικοποίηση της παραγωγής, όπως εκφράζεται αυθόρμητα και συγκεχυμένα στο συνδικαλιστικό κίνημα ως διεκδίκηση ελέγχου και συμμετοχής στη διαχείριση σε επιχειρησιακό ή και ευρύτερο πεδίο. Αυτή την τάση και το αίτημα της τη «χρυσή τριακονταετία» παροχέτευσε και ενσωμάτωσε σε ρεφορμιστικούς θεσμούς «συμμετοχής» η σοσιαλδημοκρατία. Ανάλογο ρεφορμιστικό υποκατάστατο της κοινωνικοποίησης εφάρμοσε στην πρώτη τετραετία του το ΠΑΣΟΚ, αν και με μικροαστική κομπορημοσύνη το αποκαλούσε «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό»...

Ανατρεπτικές τάσεις: Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΚΑΙ Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ

Η πιο ενδιαφέρουσα και προωθημένη τάση κοινωνικοποίησης εμφανίζεται στην **νέα τεχνολογία** (μικροηλεκτρονική, τηλεπικοινωνίες, πληροφορική, υπολογιστές, ελεύθερο λογισμικό κ.ά.). Αυτές οι τεχνολογίες δεν κοινωνικοποιούνται μόνον ως παραγωγικές δυνάμεις, δεν αντιτίθενται απλώς στις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής, αλλά από το χαρακτήρα τους (εγγενώς) στο χώρο τους και στο βαθμό που εφαρμόζονται σύμφωνα με τη φύση τους, καταργούν τις καπιταλιστικές σχέσεις (τις εκτοπίζουν κυριαρχώντας βαθμιαία) όχι στο απώτερο μέλλον, αλλά από σήμερα! (στο βαθμό που εφαρμόζονται).

Ένα τμήμα των εργατών της γνώσης (ελεύθερο λογισμικό) υποστηρίζουν ότι έχουν δημιουργήσει ένα νέο τρόπο παραγωγής εναλλακτικό προς τον καπιταλισμό, που τον παραλληλίζουν με την «προηγμένη φάση» του κομμουνισμού του Μαρξ (εννοώντας μάλλον την ανώτερη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας). Σε αυτή τη μορφή παραγωγής, οι συμμετέχοντες παράγουν αγαθά συλλογικά, με εθελοντική συμμετοχή, σε ένα σύστημα παραγωγής που είναι αποκεντρωμένο και βασισμένο σε δίκτυα. Οι εθελοντές επιλέγουν τις εργασίες που θα εκτελέσουν, το χώρο και το χρόνο της παραγωγικής τους δραστηριότητας.

Η διανομή των προϊόντων στον οποιοδήποτε στον κόσμο γίνεται δωρεάν σύμφωνα με τις ανάγκες του και ανεξάρτητα από τη συνεισφορά του. Υπάρχει ένα είδος συντονισμού και ελέγχου του έργου του παραγωγού από τους εμπνευστές και πρωτεργάτες του σχεδίου.

Είναι εμφανή τα στοιχεία του κομμουνιστικού τρόπου παραγωγής: εθελοντική συμμετοχή παραγωγών (ελεύθερα συνεταιρισμένοι παραγωγοί), όχι απλώς κοινωνική, αλλά παγκόσμια κοινοκτημοσύνη της γνώσης, εξοβελισμός της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας και εκμετάλλευσης, δωρεάν διανομή ανάλογα με τις ανάγκες, κατάργηση αξίας, επομένως, ως μέσου ανταλλαγής, υπέρβαση του καταμερισμού

εργασίας (ελεύθερη επιλογή έργου από τους εθελοντές), διάθεση των μέσων παραγωγής της συνεργασίας και παραγωγής για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας, συντονισμός του σχεδίου παραγωγής, χωρίς καταναγκασμό, αφού η συμμετοχή και το περιεχόμενο της παραμένει προαιρετική για τον παραγωγό (διεύθυνση πραγμάτων, όχι ανθρώπων). Αγορά, κράτος, τάξεις φαίνονται ασύμβατα με τον χαρακτήρα αυτού του τρόπου παραγωγής.

Η αποεμπορευματοποίηση της γνώσης (προϊόν συλλογικής διάνοιας, κατά τον Μαρξ, χωρίς ιδιοκτήτη) συγκρούεται κάθετα με τη λογική του καπιταλισμού και μάλιστα με την επεκτατική μανία της σύγχρονης μορφής του. Το διαδίκτυο αποτελεί λαμπρό πεδίο κερδοφορίας. Και για λόγους ιδεολογικούς (σύνδεση διαδικτύου με τις εξεγέρσεις) δεν μπορεί να ανεχθεί ένα διαδίκτυο ξέφραγο αμπέλι. Εμποδίζει λοιπόν την ελεύθερη ροή της γνώσης (πατέντες, κοπιράιτ, ειδικοί νόμοι κ.ά.). Επιβάλλει, δηλαδή, μια σύγχρονη μορφή «περίφραξης». Το λογισμικό είναι μια τεράστια πύλη των παραγωγικών δυνάμεων. Ο καπιταλισμός στο όνομα του κέρδους, εμποδίζει την ανάπτυξη τους. Επιβεβαιώνει πανηγυρικά ότι είναι ένα σύστημα ιστορικά ξεπερασμένο (όχι όμως και πολιτικά).

Η αναγκαιότητα της επανάστασης: ΣΤΟΝ ΑΝΤΙΠΟΔΑ ΟΙ ΠΑΤΕΝΤΕΣ

Το ελεύθερο λογισμικό και οι μη καπιταλιστικές σχέσεις που συνεπάγεται εγγενώς αποτελεί «εξέγερση» των νέων παραγωγικών δυνάμεων απέναντι στις ιστορικά ξεπερασμένες σχέσεις παραγωγής, που αποδεικνύονται όλο και περισσότερο ανίκανες και ακατάλληλες να χωρέσουν και να συνδυαστούν αρμονικά με τις παραγωγικές δυνάμεις της νέας εποχής.

Αυτό σημαίνει ότι ο καπιταλισμός θα πάρει τη θέση που τον περιμένει στο μουσείο της ιστορίας αυτόματα και εξελικτικά, χωρίς αδυσώπητη ταξική πάλη και επανάσταση; Ο τρόπος παραγωγής στη βάση του λογισμικού θα υπερβεί τον καπιταλισμό παράλληλα με αυτόν, πείθοντας απλώς για την ανωτερότητα του;

Όμως αυτός ο ετοιμόρροπος, αναχρονιστικός και αντιδραστικός καπιταλισμός δεν πρόκειται να πέσει, αν δεν τον σπρώξουμε... Παρά τα κομμουνιστικά στοιχεία του λογισμικού τρόπου παραγωγής, πρέπει να προσδιορίζονται τα συστημικά όριά του.

Η επιστήμη και η ιστορική εμπειρία διδάσκουν ότι στους κόλπους ενός εκμεταλλευτικού συστήματος δεν αποκλείεται να εμφανιστούν σε μια ιστορικά ανέκδοτη περίπτωση οι απαρχές μιας μορφής κομμουνισμού, είναι αφέλεια όμως να πιστεύεται ότι αυτές οι σπερματικές μορφές θα εξελιχθούν στην προηγμένη φάση του κομμουνισμού με τη μαζική ανοχή του συστήματος. Ήδη πολλές φωνές ρεαλισμού σε αυτό το ρεύμα επισημαίνουν ότι το κράτος και οι πολυεθνικές θα παλέψουν με νύχια και με δόντια για να φέρουν τεχνολογίες της πληροφορικής υπό τον έλεγχο τους, οικονομικό και πολιτικό, όπως έκαναν και με τις άλλες τεχνολογίες. Ήδη το σύστημα έχει θεσπίσει ένα δρακόντειο καθεστώς πνευματικής ιδιοκτησίας, για να αναχαιτίσει την ελεύθερη ροή της πληροφορίας.

Πέρα από την καταστολή, το κυρίαρχο καπιταλιστικό περιβάλλον καθιστά την παραγωγή του ελεύθερου λογισμικού ευάλωτη στον καπιταλισμό. Πολλές κοινότητες παραγωγών λογισμικού, που ξεκίνησαν με το όραμα μιας αποεμπορευματοποιημένης κοινωνίας της γνώσης, λόγω οικονομικής δυσπραγίας και οικονομικού δελεασμού κατέληξαν καπιταλιστικές επιχειρήσεις.

Αυτός ο «τρόπος παραγωγής» μπορεί να διέπεται από κομμουνιστικές αρχές στην παραγωγή των γνωστικών προϊόντων και στη μη αγοραία διανομή τους στους χρήστες, όμως αποτελεί ένα νησάκι σε ένα αρχιπέλαγος καπιταλισμού. Μπορεί η λογική του να είναι αντίθετη με την καπιταλιστική οργάνωση της παραγωγής, όμως αναπόδραστα είναι εξαρτημένος και καθορισμένος υπό τον κυρίαρχο καπιταλισμό. Από αυτόν εξαρτάται η αγορά μηχανημάτων και υλικών, οι συντελεστές της παραγωγής εντάσσονται στην καπιταλιστική οικονομία για να προσποριστούν τα προς το ζην, είναι υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν τις δομές της, να πειθαρχούν στη νομοθεσία της.

Αλλά ακόμη και από τεχνολογική άποψη, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν σε συνθήκες κυριαρχίας του καπιταλισμού, είναι δυνατός ο συνολικός μετασχηματισμός της υλικής παραγωγής στη βάση του ελεύθερου λογισμικού.

Όσο οξύνεται η κρίση του καπιταλισμού και η ιστορική παρακμή του, χωρίς να αναπτύσσεται το επαναστατικό κίνημα στο ύψος των περιστάσεων, οι αυταπάτες και οι ουτοπίες δεν θα εκλείψουν. Ιδεολογικοί συμβιβασμοί και συμψηφισμοί στην επιστήμη και την επανάσταση αναιρούν την αναγκαιότητα και την αποστολή τους. Όμως σαφώς πρέπει να γίνεται διαχωρισμός ανάμεσα σε αυτούς που συνειδητά βαυκαλίζουν τον λαό, και μάλιστα σε συνθήκες οξυμένης κρίσης, και επομένως συνειδητά υπηρετούν το σύστημα και την ανασυγκρότηση του. Και σε αυτούς που μπορεί να έχουν αυταπάτες, να μη διαθέτουν αντικαπιταλιστική συνείδηση και πολύ περισσότερο κομμουνιστική συνείδηση, αλλά διαπνέονται από ευγενικά ιδανικά, που παράγουν αφιλοκερδώς κοινά αγαθά, που είναι εχθρικά διατεθειμένοι στα σχέδια της κεφαλαιοκρατίας να περιφράξει την ελεύθερη ροή πληροφοριών και να την υπαγάγει στο στυγνό νόμο του κέρδους, που με την αγωνία της αναζήτησης προσεγγίζουν τον μαρξισμό και αυτοπροσδιορίζονται κομμουνιστές. Η σύγκλιση με τέτοιες δυνάμεις που θα αυξάνονται στην κρίση θα δυναμώνει την αντικαπιταλιστική τακτική και την επανάσταση, που χωρίς τη νίκη τους ο κομμουνισμός είναι πράγματι ουτοπικός.

Δημήτρης Γρηγορόπουλος, Εφημερίδα «Πριν» 27/1/2013

[Tweet](#)
